

CONGRÉS CIDUI 2025: Docents d'avui per a la universitat del demà

10 ANYS DE LA XARXA D'APRENTATGE SERVEI DE LES UNIVERSITATS CATALANES (APS(U)CAT):

Impacte de la xarxa en la implementació d'aquest model pedagògic a les universitats catalanes

AUTORIA:

Xarxa ApS(U)CAT (*Xarxa d'Aprenentatge Servei de les universitats catalanes*)

RESUM:

La xarxa ApSUCAT (Aprenentatge Servei (ApS) de les universitats catalanes), compleix 10 anys promovent la implementació, l'avaluació i la institucionalització de l'ApS en l'àmbit universitari. La xarxa fomenta l'estudi i la difusió de l'aprenentatge servei a través de guies de suport per al desenvolupament de projectes i jornades anuals interuniversitàries per definir línies de treball, entre d'altres.

La xarxa està formada per personal acadèmic i de gestió de les 12 universitats catalanes, i resta oberta a la participació d'entitats i estudiants d'ApS. L'ApSUCAT també col·labora amb la Red Universitaria de Aprendizaje Servicio Estatal, i va ser l'organitzadora del XI Congrés Nacional i V Congrés Internacional d'ApS universitari.

ABSTRACT:

The ApSUCAT network (Service Learning (S-L) of Catalan universities) celebrates 10 years of promoting the implementation, evaluation and institutionalization of ApS in the university field. The network encourages the study and dissemination of service learning through support guides for the development of projects and annual inter-university conferences to define lines of work, among others.

The network is made up of academic and management staff from the 12 Catalan universities, and is open to the participation of ApS entities and students. ApSUCAT also collaborates with the University Network of State Service Learning, and was the organizer of the XI National Congress and V International Congress of University ApS.

PARAULES CLAU:

Aprenentatge Servei, xarxa interuniversitària, transversalitat, impacte social, responsabilitat social.

CONGRÉS CIDUI 2025: Docents d'avui per a la universitat del demà

KEYWORDS:

Service Learning, interuniversity network, transversality, social impact, social responsibility

INTRODUCCIÓ

La Xarxa d'Aprenentatge Servei de les Universitats Catalanes (ApSUCAT) neix el juliol del 2015 amb l'objectiu d'intercanviar experiències i construir coneixement respecte de la promoció, implementació, avaluació i institucionalització de l'aprenentatge servei (ApS) en el context de les universitats catalanes. Així, doncs, en el transcurs d'aquesta XIII edició del CIDUI, la Xarxa ApSUCAT compleix 10 anys.

L'aprenentatge servei és una proposta formativa que prepara als futurs graduats amb responsabilitat social, posant en pràctica les competències necessàries per desenvolupar la seva professió des d'una mirada transformadora. L'aprenentatge servei parteix de la detecció i anàlisi de la realitat però, a més, exigeix una acció directa sobre aquesta, amb la voluntat de millorar l'entorn i la comunitat.

Les experiències d'ApS combinen processos d'aprenentatge d'una manera pràctica i significativa i de servei a la comunitat, a través de la vinculació amb altres agents de l'entorn, en un únic projecte. Amb tot això, es pot considerar que l'aprenentatge servei és alhora un mètode, un programa i una filosofia, i una forma de participació política (Puig et al., 2006). És un mètode d'ensenyament i aprenentatge que estableix els passos i elements fonamentals per a formar professionals competents i compromesos. Esdevé alhora un programa, ja que defineix les formes organitzatives necessàries per a afavorir i enfortir el vincle entre la universitat i la comunitat. Es pot considerar una filosofia, atès que respon a una manera d'entendre què ha de ser i per a què ha de servir la institució universitària en termes de responsabilitat i transformació social. Finalment, l'ApS també es converteix en una forma de participació política, ja que l'aprenentatge servei és, en definitiva, una oportunitat real de participació ciutadana democràtica i responsable.

MÈTODE

Pel que fa al funcionament de la Xarxa ApSUCAT, des de la seva constitució es reuneix un cop l'any, normalment el mes de juliol. Cada trobada reuneix totes aquelles persones interessades en debatre i aprofundir en temes relacionats amb l'aprenentatge servei universitari, alhora que s'acorden les línies de treball a desenvolupar durant el curs acadèmic.

CONGRÉS CIDUI 2025: Docents d'avui per a la universitat del demà

En la trobada del 2018 la Xarxa formalitza el seu full de ruta mitjançant la declaració de la Xarxa (Xarxa d'Aprenentatge Servei de les Universitats Catalanes, 2018), i aquell mateix any s'estableix un marc de col·laboració amb l'Associació Catalana d'Universitats Públiques (ACUP), per mitjà de la qual aquesta dona suport a la visibilització i consolidació de la Xarxa, principalment, a través de la publicació d'una col·lecció de guies que aprofundeixen en l'ApS en diferents àmbits i contextos universitaris amb la finalitat de construir i difondre coneixement sobre aquesta metodologia a la universitat (*Associació Catalana d'Universitats Públiques, s.d.*).

La Xarxa està formada per personal acadèmic i de gestió de les 12 universitats catalanes, tant públiques com privades, i resta oberta a la participació d'entitats i estudiants pretén ser un espai de trobada obert a les entitats amb les quals es desenvolupen els projectes d'aprenentatge servei, així com als estudiants que hi estiguin interessats. Actualment aquestes universitats estan incorporant o institucionalitzant l'aprenentatge servei com una línia de treball que travessa les diferents missions de la universitat (recerca, docència i transferència) (*Xarxa d'Aprenentatge Servei de les Universitats Catalanes, 2019*). Cal remarcar que tot i vetllar per la participació de membres de totes les universitats catalanes, la Xarxa ApSUCAT no és una xarxa d'universitats sinó una xarxa de persones, de manera que els seus membres poden participar-hi tant a títol individual com representant la seva universitat.

A més, la xarxa col·labora amb la Red Universitaria de Aprendizaje Servicio estatal, la qual organitza congressos nacionals i internacionals periòdicament. En aquest sentit, cal destacar que la Xarxa ApSUCAT va organitzar, per primer cop com a conjunt d'universitats catalanes, el XI Congrés Nacional i V Internacional d'ApS Universitari que va tenir lloc a Barcelona l'any 2023 (*Xarxa d'Aprenentatge Servei de les Universitats Catalanes, s.d, a*).

Per acabar, cal destacar que la organització interna de la Xarxa és totalment horitzontal i les decisions es prenen assembleàriament en el marc de les reunions de la seva comissió permanent, les quals tenen lloc un cop al mes, aproximadament, i en format majoritàriament virtual d'ençà de l'epidèmia de COVID-19 l'any 2020. Per a la preparació de les diferents activitats de la Xarxa (descrites en el següent apartat), es creen comissions de treball específiques que es reuneixen de manera independent però que sempre fan retorn al si de la permanent, que és on es ratifiquen, o no, finalment les propostes.

RESULTATS I DISCUSSIÓ

CONGRÉS CIDUI 2025: Docents d'avui per a la universitat del demà

Des dels seus inicis, la xarxa ha estat un espai molt actiu i dinàmic conscient que la implementació d'aquesta metodologia docent ha requerit una funció molt proactiva per tal de poder difondre i promoure la implementació d'aquesta metodologia pedagògica. Els membres de la permanent de la xarxa, durant aquests deu anys, han realitzat reunions periòdiques per tal de crear una comunitat d'intercanvi activa.

Com a resultat d'aquesta activitat es celebra una jornada anual amb la voluntat d'obrir un espai d'intercanvi d'experiències i construcció de coneixement respecte a la promoció, implementació, reconeixement institucional i arrelament de l'aprenentatge servei en el context de les universitats catalanes (*Taula 1*). A més, la xarxa participa activament en els congressos nacionals i internacionals d'ApS universitari i, com a xarxa, va organitzar el que va tenir lloc a Barcelona el gener del 2023.

En aquest congrés que portava per títol *Impacta!* hi van participar prop de 300 persones (el més massiu realitzat fins ara), i s'hi van presentar més de 200 comunicacions i pòsters al voltant de la temàtica escollida pel Congrés: la generació d'impacte dels projectes ApS, entenent impacte en un sentit ampli i en 3 eixos possibles: impacte en entitats i comunitat, impacte sobre l'alumnat implicat i impacte sobre el professorat i la institució universitària. A més de comunicacions i pòsters, s'hi van fer tallers participatius, conferències plenàries i es va comptar amb la participació del Ministre d'Universitats i els rectors de les 12 universitats catalanes (*Xarxa d'Aprenentatge Servei de les Universitats Catalanes, s.d.a*).

El congrés també va ser l'escenari de presentació del Premi Laura Rubio, una altra de les iniciatives impulsades per la Xarxa ApSUCAT, en aquest cas per tal de donar valor i reconèixer la dimensió ètica de la intervenció social. A aquest premi, que es dona al congrés estatal i internacional d'ApS, i participen totes les comunicacions i pòsters acceptats pel congrés, sempre que estiguin basades en una intervenció o en una recerca a partir d'una intervenció (*Xarxa d'Aprenentatge Servei de les Universitats Catalanes, s.d.b*). En les dues edicions celebrades fins ara, les guanyadores han estat:

- 1a edició: Luísa Mota Ribeiro de la Universidade Católica Portuguesa, amb el treball *Students' perceptions of competences developed and changes in life purpose after service-learning experiences*.
- 2a edició: Nerea Permach, Maitane Basasoro, Maria Teresa Vizcarra i Eider Hermoso, de la Universidad del País Vasco / Euskal Herriko Unibertsitatea, amb la comunicació *La enseñanza de las lenguas y las culturas minoritarias como instrumento para la integración: un proyecto de aprendizaje servicio universitario*

CONGRÉS CIDUI 2025: Docents d'avui per a la universitat del demà

Taula 1. Jornades anuals organitzades i promogudes per la Xarxa

I Jornada ApS (UAB, juliol 2016)	Jornada amb la finalitat tant de visibilitzar l'ApS com un procés d'innovació docent com de cercar el seu reconeixement per les universitats, en la qual es va realitzar un taller sobre innovació educativa a través de l'ApS i el seu impacte social. Hi van participar entitats com la Fundació Mariano així com professorat de camps de coneixement molt diversos.
II Jornada ApS (URV, juliol 2017)	<i>"Entitats i Universitats: col·laborar per transformar"</i> . Trobada oberta amb la finalitat de compartir aprenentatges, coneixements i inquietuds sobre l'ApS a la universitat. Centrada en l'organització d'un Ed. Camp amb set sessions de treball, així com un espai de presentacions per part d'entitats col·laboradores en projectes d'APS universitaris.
III Jornada ApS UdG, juliol 2018)	En el marc del X congrés del CIDUI es va abordar la institucionalització de l'ApS a partir de l'exposició dels resultats d'un estudi sobre el procés d'institucionalització de l'ApS a les universitats catalanes, realitzat els mesos precedents mitjançant formularis. També es va abordar el paper de la creativitat en el disseny de projectes d'ApS, a través d'un taller conduït pel professor Wolfgang Stark, de la Universität Duisburg-Essen, que es basava en una proposta gamificada per al disseny de projectes d'ApS universitari, que la UdG ha continuat.
IV Jornada ApS (UB, maig 2019)	<i>Aprenentatge servei a la universitat: de la transferència a la transformació social</i> , amb dues taules de debat i una conferència a càrrec de Nieves Tapia, es va posar èmfasi en la capacitat transformadora dels projectes d'aprenentatge servei en totes les seves expressions, a través de l'obertura de vies de relació entre la universitat i la societat en un marc de compromís cívic i canvi social. Es va dur a terme un taller sobre desenvolupament sostenible i ciutadania global des de la institució universitària.
V Jornada ApS (UPC, setembre 2021)	L'octubre del 2021 es va fer la primera trobada post-pandèmia de la Covid-19, encara sota els efectes de la mateixa, i es va centrar en l'anàlisi de l'impacte social de l'ApS universitari, temàtica abordada a través d'una conferència i un taller.

CONGRÉS CIDUI 2025: Docents d'avui per a la universitat del demà

VI Jornada ApS (UdL, juliol 2023)	Celebrada en el marc del XII congrés del CIDUI, aquesta jornada es va dedicar a la promoció i ideació de projectes interdisciplinaris, i se'n va debatre les seves possibilitats, avantatges i inconvenients a través d'un taller participatiu amb tots els assistents.
VII Jornada ApS (UIC, juliol 2024)	<i>Les mirades diferents enriqueixen: endinsa't a l'ApS interdisciplinar, centrada de nou en els projectes interdisciplinaris, compartint diverses experiències que ajuden, inspiren i permeten reflexionar sobre l'ApS interdisciplinari i mostren les múltiples formes en què es realitza l'ApS de manera interdisciplinar al conjunt d'Universitats Catalanes.</i>

Una altra de les aportacions de la Xarxa en aquests 10 anys d'activitat ha consistit en la publicació d'una col·lecció de guies de manera conjunta amb l'ACUP. Les guies són documents que aprofundeixen en l'aprenentatge servei en diferents àmbits i contextos universitaris i que tenen com a finalitat construir i difondre coneixement sobre aquesta metodologia a la universitat. Aquestes guies han de permetre, a qui les llegeix, reflexionar o inspirar-se en temàtiques vinculades amb l'aprenentatge servei universitari. Fins ara s'han elaborat un total de 6 guies que tracten temes tant transversals com concrets (*Taula 2*) i ja s'estan preparant els següents números.

Taula 2. Col·lecció de guies publicades per la Xarxa ApSUCAT en col·laboració amb l'ACUP

GUIA 0 (2019)	Fer aprenentatge servei a la universitat (<i>Xarxa d'Aprenentatge Servei de les Universitats Catalanes, 2019</i>)
GUIA 1 (2020)	Aprenentatge servei i pràctica reflexiva (<i>Morín-Fraile, V. et al., 2020</i>)
GUIA 2 (2021)	Aprenentatge servei i pràctiques curriculars en els graus d'Educació (<i>Fuertes, M.T. et al, 2021</i>)
GUIA 3 (2021)	Profiguració, aprenentatge servei i relacions intergeneracionals (<i>Molina-Luque, F. et al, 2021</i>)

CONGRÉS CIDUI 2025: Docents d'avui per a la universitat del demà

GUIA 4 (2022)	Aprenentatge servei i inclusió social (<i>Lalueza, J.L. et al., 2022</i>)
GUIA 5 (2023)	Experiències d'aprenentatge servei en pràctiques externes curriculars (<i>Buenaventura-Rubio, M.A et al., 2023</i>)

Per últim, la Xarxa ApSUCAT ha promogut altres espais de debat i reflexió sobre l'ApS universitari com són els Cafès ApS, realitzats l'any 2022, per presentar, aprofundir i debatre sobre les temàtiques de les 3 primeres Guies ApS, o la jornada del passat mes de novembre "Avançant en la institucionalització de l'Aprenentatge Servei (ApS) a les universitats", organitzada conjuntament amb l'ACUP, en què es va fer balanç de la situació actual d'institucionalització de l'ApS en el sistema universitari català (*Xarxa d'Aprenentatge Servei de les Universitats Catalanes, 2024*).

CONCLUSIÓ

Durant aquests deu anys, s'ha posat de manifest la rellevància de l'activitat conjunta de totes les universitats membres de la Xarxa ApSUCAT en la promoció i difusió de d'implementació de la pedagogia d'Aprenentatge Servei a nivell universitari.

En aquest període, s'ha aconseguit posar en marxa diferents iniciatives i projectes que han arribat a esdevenir referents en l'aplicació d'aquesta metodologia tant a nivell català com estatal i, fins i tot, internacional.

L'ApS és una de les eines més potents per posar èmfasi en la missió social de les universitats a través dels diferents currículums docents, i només a través del treball en xarxa de totes les universitats es podrà aconseguir que aquest camí cap a una formació realment transformadora esdevingui realitat.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES:

Associació Catalana d'Universitats Públiques. (s.d). *Xarxa d'Aprenentatge Servei de les Universitats Catalanes*. Recuperat el 22 de gener de 2025. ACUP. <https://www.acup.cat/ca/projecte/xarxa-daprenentatge-servei-de-les-universitats-catalanes>

Buenaventura-Rubio, M.A., Fuentes-Agustí, M., i Amat-Miralles, C. (2023). *Guia 5. Experiències d'aprenentatge servei en pràctiques externes curriculars*. Xarxa d'Aprenentatge Servei de les Universitats Catalanes i l'Associació Catalana d'Universitats Públiques. <https://www.apsucat.cat/wp-content/uploads/2024/03/GUIA-5-APS->

CONGRÉS CIDUI 2025: Docents d'avui per a la universitat del demà

CAT.pdf

Fuertes, M.T., Blanch, S., i Luna, E. (2021) *Guia 2. Aprenentatge servei i pràctiques curriculars en els graus d'Educació*. Xarxa d'Aprenentatge Servei de les Universitats Catalanes i l'Associació Catalana d'Universitats Públiques. <https://www.apsucat.cat/wp-content/uploads/2024/03/GUIA-2-Aprenentatge-servei-i-practiques-curriculars-en-els-Graus-dEducacio.pdf>

Lalueza, J.L., Luna, E., Albertín-Carbó, P., Franco-Sola, M., i Torres, M.C. (2022). *Guia 4. Aprenentatge servei i inclusió social*. Xarxa d'Aprenentatge Servei de les Universitats Catalanes i l'Associació Catalana d'Universitats Públiques. https://www.apsucat.cat/wp-content/uploads/2024/03/GUIA-4-APS-2022_Aprenentatge-Servei-i-inclusio-social.pdf

Molina-Luque, F., Miró-Miró, D., i Sanvicén-Torné, P. (2021) *Guia 3. Profiguració, aprenentatge servei i relacions intergeneracionals*. Xarxa d'Aprenentatge Servei de les Universitats Catalanes i l'Associació Catalana d'Universitats Públiques. https://www.apsucat.cat/wp-content/uploads/2024/03/GUIA-3-APS-PROFIGURACIO_cat_def.pdf

Morín-Fraile, V., Escofet, A., Esparza, M., Novella, A., i Rubio, L. (2020). *Guia 1. Aprenentatge servei i pràctica reflexiva*. Xarxa d'Aprenentatge Servei de les Universitats Catalanes i l'Associació Catalana d'Universitats Públiques. <https://www.apsucat.cat/wp-content/uploads/2024/03/GUIA-1-Aprenentatge-servei-i-practica-reflexiva.pdf>

Puig, J. M., Batlle, R., Bosch, C., i Palos, J. (2006). *Aprenentatge servei i educar per a la ciutadania*. Barcelona: Graó.

Xarxa d'Aprenentatge Servei de les Universitats Catalanes (4 de juliol de 2018). *Declaració de la Xarxa d'Aprenentatge Servei de les Universitats Catalanes ApS(U)CAT*. Repositori Digital de la Universitat de Girona. [https://dugi-doc.udg.edu/bitstream/handle/10256/17632/Declaraci%C3%B3+Xarxa+ApS\(U\)CAT+final.pdf?sequence=1](https://dugi-doc.udg.edu/bitstream/handle/10256/17632/Declaraci%C3%B3+Xarxa+ApS(U)CAT+final.pdf?sequence=1)

Xarxa d'Aprenentatge Servei de les Universitats Catalanes (2019). *Guia 0. Fer Aprenentatge Servei a la universitat*. Xarxa d'Aprenentatge Servei de les Universitats Catalanes i Associació Catalana de les Universitats Públiques. https://www.apsucat.cat/wp-content/uploads/2024/03/GUIA-0_Fer-aprenentatge-servei-a-la-universitat_DEF-1.pdf

Xarxa d'Aprenentatge Servei de les Universitats Catalanes (02 de desembre de 2024). *Impuls a la institucionalització de l'ApS a l'educació superior*. ApSUCAT. <https://www.apsucat.cat/impuls-a-la-institucionalitzacio-de-laps-a-leducacio-superior/>

CONGRÉS CIDUI 2025: Docents d'avui per a la universitat del demà

Xarxa d'Aprenentatge Servei de les Universitats Catalanes. (s.d.a). *XI Congrés Nacional i V Internacional d'Aprenentatge Servei Universitari*. Recuperat el 22 de gener de 2025. APSUCAT. <https://www.apsucat.cat/apsu11/ca/>

Xarxa d'Aprenentatge Servei de les Universitats Catalanes. (s.d.b). *Premi Laura Rubio*. Recuperat el 22 de gener de 2025. ApSUCAT. <https://www.apsucat.cat/premi-laura-rubio/>